

Úvod

Přestože Miladě Součkové je poslední dobou věnována oprávněná ediční i odborná pozornost, nezdá se dosud, že její význam v dějinách české literatury 20. století byl zcela doceněn. Stále zůstává poměrně hluboko zakořeněn názor o její literární exkluzivitě, který ji jaksi automaticky přiřazuje k sice pozoruhodným, leč periferním jevům literárního života. Součková je tak odsunována mimo působení hlavních sil formujících moderní českou literaturu. Jednu z hlavních příčin lze nacházet v mnoho desetiletí trvající absurdní situaci rozdělené české literatury. Samo dílo Milady Součkové vydává svědectví o těchto dramatických historických zlomech, jež nakonec byly příčinou nejen spisovatelčina exilu, ale i proměn jejího díla. Z avantgardou ovlivněných počátků v dílech *První písmena* a *Amor a Psyché* k objevování tématu paměti jako obrany existenciální identity jedince vystavovaného ataku všednosti, plynutí, zcizující historie v románech *Odkaz*, *Zakladatelé*, *Neznámý člověk*, k problematice hledání archetypů kolektivní paměti jako obrany před zfalšovanou skutečností v dílech *Kaladý*, *Mluvící pásmo*, *Svědectví* a k jiné variantě téhož - zfalšované identity prostřednictvím příběhu o sobě samém v *Bel Cantu*. Proměna skutečnosti v příběh a hledání skutečného v tom, co bylo v příběh proměněno se stává principiálním východiskem její tvorby. Nelze pochybovat, že nalezení tohoto východiska bylo formováno historickou situací 40. let, v níž permanentně docházelo k ohrožení konkrétní lidské existence, v níž byla permanentně zpochybňována hodnota individuálního života. Dílo Milady Součkové se vyvíjelo jako obrana proti těmto iracionálním silám negujícím člověkovu identitu, ale v jiné rovině i jako obrana proti zplanělým literárním schémátům, variantám příběhů, které si svou strukturou přizpůsobují nonfiktivní skutečnost. Tato schémata Součková ostražitě hlídá, ale i požívá k testování, k tomu, aby vyzkoušela jejich výpovědní hodnotu o skutečnosti reálně prožitého. Právě tato jednota reflexe historické i estetické tvoří základ výjimečnosti, ale zároveň zásadního významu autorčina díla. Dokázala s velkorysostí a nadhledem pracovat jak s tradicí, tak s experimentem a nedělalo jí žádné potíže prakticky celý tvůrčí život udržovat kontakt s dobově nejprogressivnějšími proudy českého umění, konkrétně s Jindřichem Chalupeckým a Skupinou 42. Součkové dílo netvoří exkluzivní aberaci v českých literárních dějinách, ale jak se zdá, patří k těm, které určují a definují jejich proměny. Témata, která nalézají imaginativní tvar v jejím díle, jsou aktuální prakticky celou 2. polovinu 20. století. Bez Součkové si lze těžko představit tvorbu Věry Linhartové či Daniely Hodrové.

Přestože v americkém exilu autorka významnější prozaickou tvorbu opustila a věnovala se mnohem intimnější poezii se silným katolickým nádechem a častými evokacemi barokní kultury, ani zde neopustila princip průzkumu osobní paměti a hledání identity jedince v proudu fragmentární skutečnosti, kde záchranou se stávají záblesky znaků schopných v jedinci vyvolat rezonanci vzpomínky. To ostatně platí i o její tvorbě esejistické, jíž se v exilu věnovala na popud svého dlouholetého přítele Romana Jakobsona.

Následující příspěvky jsou výsledkem konferenčního jednání, které probíhalo v únoru 2000 v Českých Budějovicích. Smyslem jednání byl pokus otevřít nová tázání nad dílem autorky spíše než definovat a kategorizovat.

Inspirátorem konference se stal nedlouho před svou smrtí Vladimír Macura. I jemu je sborník věnován.

Vladimír Papoušek